

DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ YOKSULLUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

İdris SARISOY¹

Selçuk KOÇ²

Özet

Kalıcı menfaatler sağlamak için bir ekonomide yerleşik olan bir işletmenin veya sermayenin başka bir ekonomiye aktarılması olarak tanımlanan doğrudan yabancı sermaye yatırımları (DYSY) hem çıktığı hem de girdiği ülkenin ekonomik koşullarında bir takım etkiler meydana getirmektedir. DYSY'nin evsahibi ülkeye sağladığı katkılardan biri de yoksulluk üzerindeki olumlu veya olumsuz etkisidir. Bu çalışmanın ana konusu olan söz konusu etki 43 için yapılan analizde %10'luk gelir dağılımı dilimlerinde en çok 10.; en az da birinci, yani en yoksul grubu olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, DYSY.

EFFECT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON POVERTY

Abstract

Direct investment is a category of cross-border investment made by a resident in one economy (the direct investor) with the objective of establishing a lasting interest in an enterprise (the direct investment enterprise) that is resident in an economy other than that of the direct investor. FDI effects economy of home and host country positive or negative. One of these effects is on poverty. 43 developing and less developing countries tested between link FDI and poverty by slice of income distribution %10. Results are clear that poverty group effected less than rich group.

Key Words: Poverty, FDI

---

¹Yrd. Doç.Dr., Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, İ.İ.B.F. Maliye Bölümü, sarisoy@karaelmas.edu.tr

²Yrd. Doç.Dr., Kocaeli Üniversitesi, İ.İ.B.F. İktisat Bölümü, selcukkoc@kocaeli.edu.tr

Giriş

Kalıcı menfaatler sağlamak için bir ekonomide yerleşik olan bir işletmenin veya sermayenin başka bir ekonomiye aktarılması olarak tanımlanan doğrudan yabancı sermaye yatırımları (DYSY) hem çıktığı hem de girdiği ülkenin ekonomik koşullarında bir takım etkiler meydana getirmektedir. Söz konusu etkiler her iki ülke için de olumlu ve olumsuz şartları birlikte taşımaktadır. Ancak daha çok DYSY çekebilmek için ülkeler sürekli birbirleriyle rekabet halindedir. Bu gerçek bizi DYSY'nin gitti ülkenin iktisadi koşullarını (istihdam, gelir dağılımı, üretim düzeyi, dış ticaret, vergi gelirleri vb.) daha çok olumlu etkilediği sonucuna götürebilir. Diğer bir ifadeyle, DYSY'nin gitti ülkenin iktisadi koşullarında meydana getirdiği olumsuzluk dikkate alınacak düzeyde değildir.

DYSY'nin gittiği ülkenin iktisadi koşullarına yönelik olumlu etkilerden biri de yoksulluk üzerinde olabileceğini söyleyebiliriz. Bu etki DYSY dolayısıyla artan istihdam, üretim miktarının artmasıyla fiyatlar genel düzeyinin düşmesi, vergi gelirlerinin artmasıyla devletin daha fazla sosyal harcama yapma imkânının ortaya çıkması gibi yollarla ortaya çıkabilmektedir. Bu sayılan etkiler arasındaki en baskın etki istihdamla olmaktadır. Bunun nedeni; daha önce işsiz olanlar, dolayısıyla bir emek geliri olmayanlar, bu istihdamla emek geliri elde etmeğe başlamaktadırlar. Böylece elde ettikleri gelirin düzeyine göre ya yoksulluk sınırının üzerine çıkarlar ve yoksulluktan kurtulurlar veya bu sınıra yaklaşırlar. Her iki durumda da söz konusu ülkede genel yoksulluk düzeyi azalır.

Bu çalışmanın odak noktasını DYSY'nin gitti ülkelerdeki yoksulluk üzerindeki etkilerinin hangi düzeyde olduğunun belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu amaçla, seçilmiş ülkelerdeki DYSY'nin yoksulluk üzerindeki etkisini 43 gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkenin %10'luk gelir dağılımı dilimleri kullanılarak Panel Regresyon ekonometrik yöntemiyle belirlenecektir. Böylece DYSY'nin yoksul gruplarla birlikte diğer grupları nasıl etkilediği, diğer bir ifadeyle %10'luk gelir dağılımı dilimlerinde hangi dilimin hangi ülkede nasıl etkilediğine dair fikir elde etme imkanı olacaktır. Üç ana kısımdan oluşan çalışmanın birinci bölümünde DYSY'nin yoksulluğu hangi ekonomik faktörlerle etkilediği, ikinci bölümde bu etkin ekonometrik testi, üçüncü ve son bölümde de bu çalışmanın sonucunda nasıl bir fikre ulaşıldığı belirtilecektir.

1. Dünyada DYSY ve Yoksulluk: Genel Görünüm

Dünyadaki sermaye birikiminin sürekli olarak artışı yeni yatırım alanları ve bölgelere yönelik ilgiyi artırmıştır. Çünkü bu bölgeler, sermayenin bulunduğu ülkedeki yatırım ortamından ve şartlarından daha avantajlı koşullarda yatırım yapma fırsatı sunmaktadır. Ayrıca her geçen gün ülkelerin ekonomilerini dışarıya daha açık hale getirmeleri, ülkede yabancı yatırımcılara getirilen kısıtlamaları hafifletilmesi ve ekonominin hemen her sektöründe faaliyette bulunma fırsatının sunulması, yıllar itibariyle daha fazla sermayenin bulunduğu ülkeden başka ülkelere yatırım için gitmesine neden olmuştur. Buna göre 1970 yılında gerçekleştirilen DYSY miktarı 13.346 Milyon \$ iken, beş yıl sonra (1975'te) bu yatırımlar ikiye katlanarak 26.567 Milyon \$'a ulaşmıştır. Bu eğilim 1980'li yılların başlarında (1980'de 54.076, 1985'te 55.887 Milyon \$) biraz yavaşlamış olsa da, 1986 yılından itibaren hızlı artış süreci (86.344 Milyon \$) yeniden başlamıştır. Bundan sonraki yıllarda artış devam etmekle birlikte (1990'da 207.273, 1995'te 341.144, 2000'de 1.381.675 ve 2005'te 973.329 Milyon \$), dünyada belli bölgelerde meydana gelen ekonomik krizler ve diğer gelişmeler nedeniyle DYSY miktarlarında geçici düşüşler yaşanmıştır. 2007 yılında dünyadaki DYSY 1.979 Milyar \$ ile tarihinin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ancak 2008 yılında ortaya çıkan ve 2009 yılında, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere, birçok ülkeyi etkileyen ekonomik kriz nedeniyle DYSY önemli ölçüde (2008'de 1.697 ve 2009³ 1.040 Milyar \$) düşmüştür (UNCTAD FDI Stat ve UNCTAD, 2010: 2).

Normal gelirleriyle temel ihtiyaçlarını (gıda, barınma ve giyim) karşılayamayan nüfus 1980'den bu yana önemli ölçüde düşüş kaydetmiş olsa da, 2005 yılı verilerine göre dünyada hala toplam nüfusun $\frac{1}{4}$ 'ü, yani %25,7'si Dünya Bankası tarafından belirlenen ve en alt yoksulluk çizgisini ifade eden günlük 1,25 \$'ın altında yaşamını sürdürmektedir. 1981 yılında dünyadaki toplam nüfusun yarısından biraz fazlası, yani %52'si yukarıda belirtilen yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Aslında dünyadaki toplam nüfus artarken yoksulluk düzeyinin 25 yıllık sürede %52'den %25,7'ye gerilemesi büyük bir başarı olarak değerlendirilebilir. Ancak dünyada hala 1.376,7 milyon kişi günlük 1,25 \$'ın altında hayatlarını sürdürmektedir. Oransal olarak bu azalışın bir bölümü toplam nüfusun artışından kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle 25 yıllık sürede yoksul (günlük 1,25 \$'ın altı) kişi sayısı (1.896,2 milyon kişiden 1.376,7 milyon kişiye) %27,40 azalmıştır. Ayrıca yoksulluk oranının neredeyse yarı yarıya gerilemesinin en önemli kaynağı da Doğu Asya ve Pasifik ülkeleri sayesinde olmuştur. Bu bölgelerdeki yoksul sayısı 1981 yılında 1.071 milyon iken 2005 yılında 316 milyona

---

³ UNCTAD tahmini.

düşmüştür. Buna karşılık aynı yıllar için Sahra Altı Afrika bölgesindeki yoksul nüfus 212 milyondan 388 milyona, Güney Asya'da da 548 milyondan 596 milyona yükselmiştir (UN, 2009: 13–19).

1981–2005 yılları arasında gelişmekte olan ve geçiş ekonomisi ülkelerindeki DYSY yatırımlarında muazzam bir artış (gelişmekte olan ülkelerde 1981 ve 2005 yıllarında sırasıyla 24.042,78 ve 329.291,5; geçiş ekonomisi ülkelerinde de aynı yıllar sırasıyla 12,6 ve 30.948,23 Milyon \$) gerçekleşmiştir. Aynı dönemde, yani 1981 ve 2005'te sırasıyla Güney Asya'da 283,71 ve 14.351,82 Milyon \$, Sahra Altı Afrika bölgesinde ise 1.545,47 ve 28.291,82 Milyon \$ DYSY gerçekleştirilmiştir. 2008 yılında ise Güney Asya'da 50.668,59 Milyon \$, Sahra Altı Afrika bölgesinde ise 66.247,13 Milyon \$ DYSY gerçekleştirilmiştir (UNCTAD FDI Stat). Yoksulluğun 25 yıllık sürede hiç düşmediği, hatta arttığı bu iki bölgede DYSY aynı dönemde devasal bir artış göstermiştir. Bu iki bölgedeki yoksulluk ve DYSY yatırımlarının gelişimine bakarak DYSY'nin yoksulluk üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını iddia etmek zordur. Bu konuda kesin bir yargıya varabilmek için bölgedeki ülkelerde gerçekleştirilen DYSY ve yoksulluk düzeylerinin gelişimine ve bu konuda yapılan analizlere daha ayrıntılı bakmak gerekir⁴.

2. DYSY'nin Yoksulluk Üzerindeki Etkisini Belirleyen Faktörler

DYSY sadece bir sermaye akımı olmayıp, teknolojik kapasiteyi, yönetim becerisini, verimliliği vb. geliştirmek suretiyle sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya katkı yapan ve çeşitli yollarla yoksulluğun gerilemesine katkı sağlayan uzun dönemli sermaye paketidir (Aaron, 2). Yoksulluğu azaltan faktörleri etkisi bakımından, DYSY'nin yoksulluğu azaltıcı etkisi doğrudan ve dolaylı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Nguyen, 2003: 61). Doğrudan etki istihdam (yoksulların) yoluyla gerçekleşirken, dolaylı etkiler ekonomik büyüme, altyapı yatırımları (yoksulların yaşadığı bölgelerde eğitim, sağlık, ulaşım vb.), vergi gelirlerinin

---

⁴ Bu iki bölgedeki DYSY'nin yoksulluk üzerindeki etkisiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: Gaston GOHOU ve Issouf SOUMARE, (2009); "Impact of FDI on Poverty Reduction in Africa: Are there Regional Differences?", African Economic Conference 2009: Fostering Development in an Era of Financial and Economic Crises, United Nations Conference Centre, Addis Ababa, Ethiopia, 11 – 13 November 2009, http://www.uneca.org/eca_programmes/trade_and_regional_integration/events/AEC/2009/papers/AEC2009ImpactofFDIonPovertyReduction.pdf, (Erişim Tarihi: 25.02.2010) ve Hafız MIRZA ve diğerleri, (2003); Regionalisation, Foreign Direct Investment and Poverty Reduction: The Case of ASEAN, Bradford: University of Bradford, http://www.research4development.info/PDF/Outputs/Mis_SPC/R7625MAIN_REPORT.pdf, (Erişim Tarihi: 04.01.2010).

artması, dolaylı istihdam artışı, yabancı yatırımcıların desteklediği ve yoksulların da yararlandığı sosyal sorumluluk projeleri vb. şeklinde olmaktadır.

DYSY'nin yoksulluğu azaltıcı doğrudan veya dolaylı etkisi her şart ve koşulda yanı değildir ve bu etki birçok faktöre bağlı olarak değişmektedir. Bunlar yatırımın miktarı ve niteliği (emek yoğun – sermaye yoğun), yatırımların ülkeye geliş biçimi (satınalma – birleşme, özelleştirme, kapasite artırıcı ve sıfırdan), yatırımın gerçekleştirildiği sektörün durumu, teknolojik gelişmeler ve bunların topluma etkisi, DYSY'nin ödediği vergiler ve bu vergilerin nasıl harcandığı, yatırımların verimliliği ve ücretler gibi faktörlerdir. Ayrıca ülkedeki ekonomik, siyasi ve politik koşullar tüm bu faktörleri etkilediği için, DYSY'nin yoksulluk üzerindeki etkilerinin en önemli belirleyicilerinden bir diğerini oluşturmaktadır (Mayne, 1997'den aktaran Shahbaz ve Aamir, 2008: 8 ve Mirza ve Giroud, 2004: 225). Bu sebeple eğer bir ülke DYSY vasıtasıyla yoksulluğun azaltılmasında daha iyi bir sonuç almak istiyorsa ekonomik, siyasi ve politik koşulların bu yatırımlar için cazip olmasına özen göstermelidir.

2.1. İstihdam

DYSY, evsahibi ülkede istihdam artışı ve işgücünün eğitimi yoluyla doğrudan yoksulluğu azaltıcı bir etki meydana getirebilir (Nguyen, 2003: 64). Ancak buradaki istihdamın ve işgücü eğitiminin ağırlıklı olarak yoksul işsiz veya yoksul düşük gelirli gruplardan olması gerekir. Eğitim sayesinde işgücü nitelikli hale getirilerek yüksek kazanç sağlama fırsatı elde ederler ve yoksulluk sınırının üzerinde bir yaşam standardına kavuşur. Eğitim sayesinde elde ettiği beşeriler (mesleki beceri ve mesleğin piyasadaki geçerliliği), olağan koşullarda bu yaşam standardının ömür boyu devam etmesini de sağlayabilir. Diğer taraftan düzenli gelir sahibi olmayan yoksulların bir kısmı bu yatırımlar sayesinde istihdam edilip gelir elde etmeğe başlayacakları için, DYSY (özellikle de emek yoğun), işsizlik nedeniyle ortaya çıkan yoksulluğun azaltılmasına doğrudan ve önemli katkılar sağlar. DYSY niteliksiz yoksulların da istihdamına katkı sağlıyorsa, vasıfsız işsizlik nedeniyle ortaya çıkan yoksulluğun azaltılmasındaki etkisi daha da artar. Çünkü niteliksiz yoksul işsizlerin nitelikli işsizlere göre istihdamı daha zordur. Bu sebeple DYSY'nin istihdam artışı yoluyla yoksulluk üzerinde meydana getirdiği etki en önemli etkidir (Chudnovsky ve Lopez, 1999: 15). Hatta tamamen işsiz olan bir ailede bir kişinin çalışmaya başlaması bile o ailenin yoksulluktan kurtulmasında çok önemli bir rol oynamaktadır (IFC, 2000: 3).

DYSY istihdam yoluyla yoksulluk üzerindeki etkileri sadece kendi istihdamlarıyla sınırlı değildir. Bu yatırımlar sayesinde sıfırdan kurulan veya genişleyen yan sanayideki işletmelerin istihdam artışıyla yoksulluğun azalmasına katkı sağlayan dolaylı ve önemli bir faktördür (UNCTAD, 1994: 192–195). Çünkü DYSY'nin neden olduğu bu dolaylı istihdam artışı, bazı durumlarda, doğrudan meydana gelen istihdam artışından daha fazla olabilmektedir⁵. Bu, yabancı yatırımların yoksulluğu azaltıcı doğrudan ve dolaylı etkileri mukayese edildiğinde, bazen dolaylı faktörlerin daha baskın olacağına ilişkin bir kanaat uyandırmaktadır.

Sermaye yoğun DYSY'nin yoksulluğu azaltıcı etkisinin emek yoğun olana göre daha sınırlı düzeyde olduğu söylenebilir. Çünkü bu yatırımların çok az istihdam sağladıkları ve genellikle de nitelikli emek gücü istihdam ettikleri dikkate alındığında, işsizlik nedeniyle ortaya çıkan yoksulluğun azaltılmasında emek yoğun yatırımlar kadar etkili değildir. Bununla birlikte sermaye yoğun yatırımlar genellikle yüksek miktarda ve verimlilikte yatırımlar olduğu için, bu yatırımların meydana getireceği verimlilik artışı vasıtasıyla ülkedeki genel yoksulluk düzeyinin azalmasına kısmen katkıda bulunabilirler.

Her ne kadar istihdam artışları yoksulluğun azalmasına olumlu katkı sağlasa da, yoksulluğunun hangi düzeyde azaldığını/azalacağını belirleyen en önemli faktör yabancı yatırımcıların istihdam ettikleri kişilere ödeyecekleri ücrettir. Eğer yatırımcılar istihdam ettikleri kişilere ödedikleri/ödeyecekleri ücret yoksulluk sınırının üzerindeyse bu yatırımların yoksulluğu azaltıcı etkisi yüksek, ancak yoksulluk sınırının altındaysa yoksullu azaltıcı etkisi sınırlı olur⁶. Diğer bir ifadeyle, yoksulluk sınırının altındaki ücret kişileri yoksulluk sınırına yaklaşmakla birlikte, yoksulluktan kurtarmaz.

---

⁵ 1997 yılı için yapılan tahminlere göre, gelişmekte olan ülkelerdeki DYSY 26 milyon doğrudan, 41,6 milyon da dolaylı istihdam artışı sağlamışlardır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Elizabeth ASIEDU, (2004); “The Determinants of Employment of Affiliates of US Multinational Enterprises in Africa”, *Development Policy Review*, 22 (4): 371–379, s. 373. Benzer şekilde Nike firmasında toplam 20.000 kişi çalışırken, dünya çapında 500.000 kişi bu işletme için üretim yapmaktadır: Kevin WATKINS ve Penny FOWLER, (2002); *Rigged Rules and Double Standards: Trade, Globalisation and the Fight against Poverty*, Oxford: Oxfam GB, http://www.oxfam.org.uk/what_we_do/issues/trade/downloads/trade_report.pdf, (Erişim Tarihi: 27.03.2010), s.190

⁶ Literatürde bu konuda yapılan çalışmalarda, istihdam edilen kişilere yabancı yatırımcıların yerli yatırımcılara göre daha yüksek ücret ödedikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Ali UĞUR ve Frances RUANE, (2004); *Foreign Direct Investment and Host Country Wages: New Evidence from Irish Plant Level Panel Data*, University of Dublin - Institute for International Integration Studies Discussion Paper No: 29; bu konudaki literatür özeti için bakınız: Dirk Willem te VELDE ve Oliver MORRISEY, (2002); “Foreign Direct Investment: Who Gains?”, Overseas Development Institute (ODI) Briefing Paper, s.3.

2.2. Yatırımların Ülkeye Giriş Yöntemi

DYSY'nin yoksulluk üzerindeki etkilerini yatırımların ülkeye geliş biçimine göre değerlendirdiğimizde, sıfırdan ve kapasite artırıcı yatırımlar; satınalma – birleşme ve özelleştirme yoluyla gerçekleşen yatırımlara göre yoksulluk üzerinde daha çok etkilidir (UNCTAD, 1999: 261). Çünkü ilk grup yatırımlarda mevcut yatırım düzeyine ilaveler olup, istihdam ve üretim gibi ekonomik değişkenleri doğrudan etkilerken; ikincisinde ise yatırımlar sadece eldeçıştirmekte, mevcut yatırım stokunda herhangi bir değişiklik olmamaktadır. Hatta bu yolla ülkeye gelen DYSY bazen⁷ istihdamın azalmasına da neden olabilir. Ayrıca satınalma – birleşme ve özelleştirme yoluyla gerçekleşen yabancı yatırımlar, bu işletmelerle doğrudan veya doyalı ticari menfaatleri olanların vasıtasıyla da yoksulluk üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler meydana getirebilir. Örneğın bir işletme yabancı yatırımcıların kontrolüne geçtikten sonra üretimde kullandıkları hammaddeleri ithal etmeğe başlarsa, bu yurtiçi hammadde üretimi düşeceğinden, yoksulluk üzerinde de olumsuz bir etki meydana getirir. Tersı durumda ise, yani yabancı yatırımcıların hammadde ihtiyaçlarını büyük ölçüde yurtiçinden karşıladığında hammadde üretimi artacağından, yoksulluk üzerinde de olumlu bir etki meydana getirir (UNCTAD, 1994: 192).

Belli bir süre sonra satınalma – birleşme ve özelleştirme yoluyla gerçekleşen yabancı yatırımlarda da genişleme yatırımları olabilir, verimlilik artışı gerçekleşebilir. Bu tür yabancı yatırımların yoksulluk üzerindeki etkisi de bu aşamadan sonra ortaya çıkar. Netice olarak sıfırdan ve kapasite artırıcı yatırımların yoksulluk üzerindeki etkisi hemen, satınalma – birleşme ve özelleştirme yoluyla gerçekleşen yatırımların yoksulluk üzerindeki etkisi ise gecikmeli olarak ortaya çıkar⁸.

---

⁷ Özelleştirme sonucunda mülkiyeti yabancı yatırımcılara geçen bazı işletmelerde yeniden yapılandırma faaliyetleri çerçevesinde bir kısım çalışanın iş akitleri feshedilebilmektedir.

⁸ Satınalma – birleşme ve özelleştirme şeklinde gelen DYSY doğrudan; sıfırdan ve kapasite artırıcı DYSY ise dolaylı olarak yerli yatırımların dışlanmasına neden olabilir. Yerli işletmelerin yabancı işletmelerle rekabet gücünden yoksunlarsa yatırım piyasasındaki dışlanmayı daha çok yaşarlar. DYSY bir taraftan yerli yatırım miktarının azalmasına neden olurlarken, diğertaraftan da finans piyasasında kullandıkları kredi ölçüsünde dışlamanın boyutunu artırmaktadırlar. Ancak bazen DYSY yoluyla yerli yatırımların artması da mümkündür. Özellikle hammadde ve yabancı yatırımları (yan sanayi) tamamlayıcı nitelikteki yatırımlar yerli yatırımların hızla artmasına neden olur. Ayrıntılı bilgi için bakınız: UNCTAD, World Investment Report, 1999: 171 – 173. Ayrıca DYSY'nin yerli yatırımları dışlaması veya artırmasıyla ilgili yapılan çalışmaların sonuçları hakkında bilgi için bakınız: Andrew Sumner, (June 2005); "Is foreign direct investment good for the poor? A review and stocktake", Development in Practice, Volume 15, Numbers 3–4: 278.

2.3. Yatırımın Gerçekleştirildiği Sektör

DYSY'nin gerçekleştirildiği sektör ile yoksulluk arasındaki ilişki, yabancı yatırımların ve yoksulluğun sektörel dağılımına bağlı olarak açıklanabilir. Buna göre ekonomide tarım, sanayi ve hizmet olarak üçlü sektörel bir ayrımı yapıldığında, en çok yabancı yatırımın gerçekleştirildiği sektör ile yoksulluğun yoğun olduğu sektör arasındaki paralellik, yoksulluğun azaltılmasında olumlu bir etkiye sahip olabilir. Yoksulluğun sektörlere göre dağılımına bakıldığında, genellikle tarım kesimindeki yoksulluk oranının diğer iki sektördekinden daha yüksek olduğu görülmektedir⁹. Dolayısıyla, tarım sektöründe gerçekleştirilen DYSY'nin diğer sektörlerdekine göre yoksulluğu azaltıcı etkisi daha yüksektir¹⁰. Yabancı yatırımların buldukları sektörlerdeki yoksulluğun azaltmasına o sektördeki yoksulluğu etkileyen faktörlere doğrudan (kendi ve yan sanayi istihdamındaki artış) ve dolaylı yollarla (verimlilik, teknolojik gelişme vb.) yapacakları pozitif katkılarla olmaktadır.

2.4. Vergi Gelirleri

DYSY'nin ödediği doğrudan (kurumlar vergisi) ve dolaylı (KDV, vb.) vergiler toplam vergi hasılatını artırıcı etki meydana getirmektedir. Vergi hasılatında meydana gelen bu ilave artışlar, nasıl kullanıldığına bağlı olarak, yoksulluk üzerinde etkili olabilir. Buna göre eğer bu vergi gelirleri yoksulların doğrudan (ayni ve nakdi yardım vb.) veya dolaylı (meslek edindirme kursları vb) olarak yararlanacağı hizmetlerin/yatırımların finansmanında kullanılırsa, DYSY yoksulluğun azaltılmasında pozitif katkı sağlamış olur. Ancak modern bütçe sistemlerinde adem-i tahsis ilkesinin geçerli olması nedeniyle, DYSY yatırımları tarafından ödenen vergilerin hangi harcamaların finansmanında kullanıldığı belli değildir. Eğer vergi hasılatı arttıkça yoksul kesimin yararlandığı yatırımlarda/hizmetlerde de artış yaşanıyorsa, o zaman yabancı yatırımcıların ödediği vergi nedeniyle vergi hasılatındaki artışların yoksulluğu azaltıcı etkisinin olduğunu söyleyebiliriz.

---

⁹ Dünya Bankası Yoksulluk verilerine göre ülkelerin kırsal kesimdeki yoksulluk düzeyinin kent yoksulluk düzeyine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: World Bank, Data on Poverty and Inequality.

¹⁰ Endonezya için yapılan bir analizde üretim ve hizmet sektöründeki istihdamın tarım sektöründeki yoksulluğu azaltmada çok az etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Andrew D. Mason ve Jacqueline Baptist, (1996); How Important Are Labor Markets To The Welfare Of Indonesia's Poor?, World Bank Policy Research Working Paper: 1665, s.16.

2.5. Ekonomik Büyüme ve Teknolojik Gelişmeler

Ülkeler zenginleştikçe ortalama yoksulluk oranı da azalmaktadır. Tersine durumda ise (savaş, ekonomik kriz nedeniyle negatif ekonomik büyüme) yoksulluk artmaktadır. Ekonomik büyüme zenginleşmenin en önemli belirleyicisi olduğuna göre, ekonomik büyüme aynı zamanda yoksulluğun azalmasına etki eden en önemli faktörden biridir. Ancak ekonomik büyümenin yoksulluk üzerindeki etkisi ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Bunun temel nedeni ülkelerin uzun süre ekonomik büyüme düzeylerinin bir birinden farklı olmaları, bunun sonucu olarak da kişi başına gelir düzeylerinin farklılaşmasıdır. Ayrıca ekonomik büyüme ile gerçekleşen üretim ve gelir artışından (birincil gelir dağılımı) hangi grupların daha çok yararlandığı, büyümenin yoksulluk üzerindeki etkisini belirleyen bir diğer önemli faktördür (World Bank, 2001: 45 – 52).

Üretim miktarının artışı, fiyatlar genel düzeyini düşüreceği için, DYSY tarafından üretilen ürünleri tüketenler, bu süreçte olumlu etkileneceklerdir. Eğer DYSY tarafından arz edilen mal ve hizmet (giyim, barınma ve gıda) ile bu yatırımlar sayesinde gerçekleşen gelir artışından daha çok yoksul nüfus yararlanıyorsa (yoksulların önceki duruma göre tüketim harcamaları azalacağından ve elde edecekleri gelir artacağından) bu yatırımların yoksulluk düzeyini azaltıcı etkisi artar (Calvo ve Hernandez, 2006: 9). Tersine durumda ise, yani DYSY tarafından arz edilen mal ve hizmet ile gelir artışından büyük ölçüde üst gelir grupları yararlanıyorsa, yabancı yatırımlar ekonomik büyümeyi desteklemesine rağmen, yoksulluk üzerindeki etkisi sınırlı düzeyde kalabilir.

Ekonomik büyümenin yoksulluğu azaltıcı etkisi, GSYH büyüme oranının nüfus artış hızından daha büyük olduğu noktada başlamaktadır. Diğer bir ifadeyle nüfus artış hızından daha küçük bir ekonomik büyüme yoksulluğun azalmasında etkili olmaz. Çünkü işgücüne katılım artmasına karşın, yatırım miktarı aynı düzeyde artmıyorsa, o zaman işsizlik, yani yoksulluk da artar (Jenkins ve Thomas, 2002: 11). Ekonomik büyüme hızlarının nispeten düşük, buna mukabil nüfus artış hızları yüksek olan az gelişmiş ve bazı gelişmekte olan ülkelerde DYSY bu açığın kapanmasına da yardımcı olmaktadır.

DYSY'nin evsahibi ülkeye sağladığı en önemli katkılardan biri de teknolojik gelişme ve verimlilik artışı sayesinde gerçekleşen ekonomik büyümenin toplumda refah artışına neden olmasıdır. DYSY vasıtasıyla gerçekleşen refah artışından yoksulların elde ettiği faydaya bağlı

olarak, toplumdaki yoksulluk düzeyi de olumlu etkilenir. Çünkü ekonomik büyüme arttıkça yoksulların elde ettiği gelir de artmaktadır (Dolar ve Kraay, 2002a: 219 ve 2002b: 121). Böylece teknolojik gelişmeler ve verimlilik artışıyla desteklenen ekonomik büyüme yoksulluk oranının azalmasına da neden olur. Teknolojik gelişmelerin yoksulluğu azaltıcı diğer etkisi ise günlük yaşamı kolaylaştırmalarıyla (iletişim vb.) ortaya çıkmaktadır.

2.6. Sosyal Projeler

DYSY'lerin yoksulluk üzerindeki bir diğer etkisi sosyal projelere yapacakları katkılarla gerçekleşmektedir. Buna göre yabancı yatırımcılar buldukları ülkede sosyal sorumluluk gereği, yoksul insanların doğrudan veya dolaylı olarak yararlanacağı projelere ve programlara doğrudan (bir vakıf veya dernek kurmak suretiyle) veya dolaylı (bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına karşılıksız yardım yapmak suretiyle) olarak destek sağlamak suretiyle yoksulluğun azalmasında rol oynayabilirler. Ancak bu şekilde gerçekleştirilen projelerin yoksulluğu azaltıcı etkisinin yüksek olduğunu söylemek güçtür. Çünkü sözkonusu projeler genellikle belli bir bölgede ve sınırlı düzeyde hizmet vermektedir. Diğer bir ifadeyle sosyal sorumluluk projeleri ülkedeki tüm yoksulların yararlanma imkanı yoktur. Yine de projeden yararlananların yoksulluğunu gidermede etkili olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu projeler genellikle spesifik ve yoksulların o alandaki ihtiyacını (eğitim, sağlık, çevre koşulları, barınma vb.) karşılayacak niteliktedir.

3. Metodoloji

DYSY'nin yoksulluğu azaltıcı etkisi konusunda yapılan ekonometrik çalışmaları iki gruba ayırmak mümkündür. Bunlardan birincisinde DYSY yoluyla yoksulluğu azaltıcı etki yapan doğrudan ve dolaylı değişkenler (istihdam – ekonomik büyüme vb) kullanılarak (Mirza ve diğerleri, 2003); ikincisinde ise herhangi bir ayırım yapılmadan bu yatırımların yoksulluk üzerindeki etkisi (Calvo ve Hernandez, 2006) belirlenmeğe çalışılmıştır.

DYSY'nin yoksulluğu azaltıcı etkisini konu alan bu çalışmada analiz yılları arasındaki DYSY yatırımları verisi ve seçilmiş az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin %10'luk gelir dağılımındaki en düşük %20 grup dikkate alınarak yapılacaktır. Ayrıca DYSY'lerki artıştan %10 gelir dağılımı dilimlerinden hangi dilimin daha çok etkilendiği de tespit edilecektir. Böylece hangi ülkelerde DYSY'nin alt gelir gruplarını hangi ülkelerde de orta ve üst gelir

gruplarını ortaya koyma imkanı olacaktır. Analizde, DYSY'nin yoksulluk üzerindeki etkisini belirleyen faktörleri ayrı ayrı kullanmak (istihdam, teknolojik gelişme, sosyal projeler vb.) yerine sadece DYSY verilerinin kullanılma nedeni, bahsi geçen diğer değişkelere ilişkin verilerin olmayışı veya elde etme güçlüğüdür. Analizde DYSY'nin yoksulluğu azaltıcı etkisi olan bütün değişkenlerin kullanılması durumunda analizi çok az sayıda ülkeyle sınırlandırma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Oysa burada amaç, çok sayıda ülkede DYSY'nin yoksulluk ve gelir grupları üzerinde nasıl bir etki gösterdiğini tespit etmektedir. Bu sebeple bütün değişkenin kullanıldığı analizler daha çok tek ülke veya bir ülkenin belli bir bölgesi için daha uygundur.

4. Veri ve Uygulama

Çalışmamızda doğrudan yabancı sermaye yatırımları 1970–2008 arasında en az 6 yıllık gelir dağılımının %10'luk dilimler halinde verisi bulunan 43 ülke ile çalışılmıştır. Çalışmada kullanılan ülkeler tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Ülkelerin Gözlem Sayısı

Ülkeler			
Arjantin (8)	Estonya(9)	Letonya(8)	Romanya(8)
Bangladeş (6)	Filipinler(8)	Litvanya(8)	Rusya(7)
Belarus(9)	Guatemala(6)	Macaristan(9)	Şili (8)
Brezilya(17)	Gürcistan(9)	Madakaskar(6)	Tayland(9)
Bulgaristan(6)	Hırvatistan(7)	Malezya(7)	Türkiye(7)
Côte d'Ivoire(8)	Honduras(9)	Meksika(14)	Uganda(6)
Çin(15)	Jamaika(7)	Pakistan(6)	Ukrayna(6)
Dominik Cumh. (9)	Kazakistan(6)	Panama(6)	Uruguay(8)
Ekvator(6)	Kırgızistan(6)	Paraguay(7)	Venezüella(11)
Elsalvador(9)	Kolombiya(7)	Peru(8)	Zambia(6)
Endonezya(8)	Kostarika (7)	Polonya(12)	

Bu ülkelerin verileri kullanılarak panel regresyon analizi yapılmıştır. Bazı gözlem değerlerinin bulunamamış/hesaplanmamış olması sebebiyle çalışmada unbalanced panel veri yöntemi kullanılmıştır. Modelde bağımlı değişken olarak gelir dağılımının %10luk dilimleri bağımsız değişken olarak ise DYSY kullanılmıştır elde edilen modeller aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: Panel Regresyon Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Bağımsız değişken: DYSY			
	Katsayı	Standart Hata	t-istatistikleri	Olasılıkları
D1	0.000073	1.44E-05	5.096264	0.0000
D2	0.000109	2.12E-05	5.154238	0.0000
D3	0.000141	2.67E-05	5.287216	0.0000
D4	0.000174	3.19E-05	5.467324	0.0000
D5	0.000211	3.88E-05	5.438718	0.0000
D6	0.000254	4.63E-05	5.477022	0.0000
D7	0.000306	5.57E-05	5.499334	0.0000
D8	0.000378	6.87E-05	5.506761	0.0000
D9	0.000499	9.08E-05	5.496667	0.0000
D10	0.001125	0.000211	5.338837	0.0000

Uygulama sonuçlarından görüleceği üzere DYS yatırımlarının gelir gruplarını anlamlı bir şekilde etkilediği, dilimlere anlamlı katkı yaptığı bulunmuştur. Buradaki asıl soru gelir dağılımına konu olan %10'luk grupların doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından hangi oranda pay aldıkları şeklinde özetlenebilir. Bu soru aşağıdaki şekilde cevaplandırılabilir.

Tablo 3: DYSY'nin %10'luk Dilimlerin Aldığı Pay

%'lik Grup	DYSY aldığı Pay
1.%10	2.23
2.%10	3.33
3.%10	4.31
4.%10	5.32
5.%10	6.45
6.%10	7.77
7.%10	9.36
8.%10	11.56
9.%10	15.26
10.%10	34.40

Tablodan da anlaşılacağı gibi en fakir %10'luk kesimin yatırımlardan aldığı pay %2.33 iken bu oran 2.%10luk grup için 3.33 olarak hesaplanmıştır. Buna karşılık en zengin %10. Grubu ifade eden 10. Grup %34.4 pay alırken 9. Grup %15.26, 8. Grup %11.56 pay alarak ortalamanın üstünde değerler almışlardır.

Sonuç

Kalıcı menfaatler elde etmek için buldukları ülkelerden başka ülkelere giden yatırımlar hem çıktıkları hem de yatırımlarını gerçekleştirdikleri ülkelerin bazı ekonomik değişkenlerini olumlu veya olumsuz etkilemektedirler. Bu yatırımlardan etkilenen, evsahibi ülke olarak ifade edebileceğimiz, yatırımların gerçekleştiği ülkedeki değişkenlerden biri de yoksulluktur. DYSY yoksulluk üzerinde istihdam (dolaylı ve doğrudan), ekonomik büyüme, teknolojik gelişme, vergi gelirleri ve sosyal projeler yoluyla etkilemektedir. Ayrıca yatırımların ülkeye geliş biçimi ve yatırımların gerçekleştirildiği bölge ve sektör yine bu yatırımların yoksulluk üzerindeki etkilerini belirleyen diğer faktörlerdir.

Daha önce yapılan araştırmalarda DYSY'nin yoksulluk üzerinde bazı ülkeler için olumlu bazıları için ise herhangi bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın temel sebebi ülkelerin temel ekonomik yapılarının birbirinden oldukça farklı olmalarından kaynaklanmaktadır.

43 az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke için %10'luk gelir dağılımı dilimlerini kullanarak yaptığımız analizde DYSY'nin yoksul grubu tüm ülkeler için olumlu etkilediği görülmüştür. Ancak aynı etkinin gelir dağılımından en yüksek payı alan üst grupları daha çok olumlu etkilediği ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle DYSY, gelirin adaletsiz dağılımının sonucu olan, en yoksul grubun/ların gelir düzeyini yükseltmesine rağmen, gelir dağılımının daha adil dağılımına olumlu katkısı yoktur.

Kaynakça

- AARON, Carl; The Contribution of FDI to Poverty Alleviation, [http://www.fias.net/ifcext/fias.nsf/AttachmentsByTitle/Contribution_of_FDI_to_Poverty+Alleviation.pdf/\\$FILE/Contribution+of+FDI+to+Poverty+Alleviation+-+Carl+Aaron.pdf](http://www.fias.net/ifcext/fias.nsf/AttachmentsByTitle/Contribution_of_FDI_to_Poverty+Alleviation.pdf/$FILE/Contribution+of+FDI+to+Poverty+Alleviation+-+Carl+Aaron.pdf), (Erişim Tarihi: 04.12.2009).
- ASIEDU, Elizabeth, (2004); “The Determinants of Employment of Affiliates of US Multinational Enterprises in Africa”, Development Policy Review, 22 (4): 371–379, <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/118790387/PDFSTART>, (Erişim Tarihi: 07.03.2010).
- CALVO, Cesar C. ve Marco A. HERNANDEZ, (2006); “Foreign Direct Investment and Poverty in Latin America”, the Globalisation and Economic Policy, Fifth Annual Postgraduate Conference, Leverhulme Centre for Research on Globalisation and Economic Policy University of Nottingham, April 21-22, http://www.gep.org.uk/shared/shared_levevents/conferences/2006_PG_Marco_Hernandez.pdf, (Erişim Tarihi: 05.01.2010).
- CHUDNOVSKY, Daniel ve Andres LOPEZ, (1999); “Globalization and Developing Countries: Foreign Direct Investment and Growth and Sustainable Human Development”, UNCTAD/UNDP Global Programme on Globalization, Liberalization and Sustainable Development, <http://www.fund-cenit.org.ar/eng/Descargas/globalization.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.03.2010).
- DOLLAR, David ve Aart KRAAY, (2002a); “Growth Is Good for the Poor”, Journal of Economic Growth 7, No: 3: 195–225, <http://www.springerlink.com/content/u47r374434v07234/fulltext.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.03.2010).
- DOLLAR, David ve Aart KRAAY, (2002b); “Spreading the Wealth”, Foreign Affairs 81, No. 1: 120–33, <http://www.idia.net/foreignaffairs/IMF5.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.03.2010).
- GOHOU, Gaston ve Issouf SOUMARE, (2009); “Impact of FDI on Poverty Reduction in Africa: Are there Regional Differences?”, African Economic Conference 2009: Fostering Development in an Era of Financial and Economic Crises, United Nations Conference Centre, Addis Ababa, Ethiopia, 11 – 13 November 2009, http://www.uneca.org/eca_programmes/trade_and_regional_integration/events/AEC/2009/papers/AEC2009ImpactofFDIOnPovertyReduction.pdf, (Erişim Tarihi: 25.02.2010).
- International Finance Corporation (IFC), (2000); Paths Out Of Poverty: The Role of Private Enterprise in Developing Countries, [http://www.ifc.org/ifcext/publications.nsf/AttachmentsByTitle/PathsofPovertyEnglish/\\$FILE/pathsof_poverty.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/publications.nsf/AttachmentsByTitle/PathsofPovertyEnglish/$FILE/pathsof_poverty.pdf), (Erişim Tarihi: 11.03.2010).
- JENKINS, Carolyn ve Lynne THOMAS, (2002); Foreign Direct Investment in Southern Africa: Determinants, Characteristics and Implications for Economic Growth and Poverty Alleviation, http://www.acp-eu-trade.org/library/files/Jenkins-Carolyn-and-Thomas-Lynn_EN_102002_CSAE-CREFFSA_FDI-in-Southern-Africa-Determinants-Characteristics-and-Implications-for-Economic-Growth-and-Poverty-Alleviation.pdf, (Erişim Tarihi: 22.01.2010).
- MASON, Andrew D. ve Jacqueline BAPTIST, (1996); How Important Are Labor Markets To The Welfare Of Indonesia's Poor?, World Bank Policy Research Working Paper: 1665, <http://www->

- wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/1996/10/01/000009265_39612141634_25/additional/126526322_20041117180617.pdf, (Erişim Tarihi: 07.03.2010).
- MIRZA, Hafız ve Axèle Giroud, (2004); “Regionalization, Foreign Direct Investment and Poverty Reduction”, *Journal of the Asia Pacific Economy*, 9: 2, 223 — 248, http://pdfserve.informaworld.com/241946_758064766_713703419.pdf, (Erişim Tarihi: 04.01.2010).
- MIRZA; Hafız ve diğerleri, (2003); *Regionalisation, Foreign Direct Investment and Poverty Reduction: The Case of ASEAN*, Bradford: University of Bradford, http://www.research4development.info/PDF/Outputs/Mis_SPC/R7625MAIN_REPORT.pdf, (Erişim Tarihi: 04.01.2010).
- NGUYEN, Thi Phuong Hoa, (2003); “Contribution of Foreign Direct Investment to Poverty Reduction: The Case of Vietnam in the 1990s”, In: Michael Frenkel and Georg Stadtmann (eds.): *Foreign Direct Investment: Theory, Empirical Evidence and Policy Implications*, Verlag fuer Wissenschaft Un, [http://www.zef.de/module/register/media/e086_FDI%20and%20poverty%20in%20Vietnam%20\(Nov.%2002\).pdf](http://www.zef.de/module/register/media/e086_FDI%20and%20poverty%20in%20Vietnam%20(Nov.%2002).pdf), (Erişim Tarihi: 25.02.2010).
- SHAHBAZ, Muhammad ve Naveed AAMIR, (2008); *Direct Foreign Investment and Income Distribution: A Case Study for Pakistan*, *International Research Journal of Finance and Economics*, Issue 21: 7–18, http://www.eurojournals.com/irjfe_21_01.pdf, (Erişim Tarihi: 27.02.2010).
- SUMNER, Andrew, (June 2005); “Is foreign direct investment good for the poor? A review and stocktake”, *Development in Practice*, Volume 15, Numbers 3–4: 269–285, <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=2&hid=3&sid=2db318c5-b67a-4696-bb4a-b5ecf57d0290%40sessionmgr10>, (Erişim Tarihi: 25.02.2010).
- UĞUR, Ali ve Frances RUANE, (2004); *Foreign Direct Investment and Host Country Wages: New Evidence from Irish Plant Level Panel Data*, University of Dublin - Institute for International Integration Studies Discussion Paper No: 29, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=735444, (Erişim Tarihi: 07.03.2010).
- United Nations (UN), (2009); *Rethinking Poverty, Report on the World Social Situation 2010*, New York, <http://www.un.org/esa/socdev/rwss/docs/2010/fullreport.pdf>, (Erişim Tarihi: 07.03.2010).
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) *FDI Stat, Major FDI indicators (WIR 2009)* <http://stats.unctad.org/FDI/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=3084> (Erişim Tarihi: 21.12.2009).
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), (1999); *World Investment Report: Foreign Direct Investment and the Challenge of Development*, http://www.unctad.org/en/docs/wir1994_en.pdf, (Erişim Tarihi: 12.03.2010).
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), (1994); *World Investment Report Transnational Corporations, Employment and Workplace*, http://www.unctad.org/en/docs/wir1994_en.pdf, (Erişim Tarihi: 12.03.2010).
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), (January 2010); “Global and Regional FDI Trends in 2009”, *Global Investment Trends Monitor*, No: 2, http://www.unctad.org/en/docs/webdiaeia20101_en.pdf, (Erişim Tarihi: 31.01.2010).
- VELDE, Dirk Willem te ve Oliver MORRISEY, (2002); *Foreign Direct Investment: Who Gains?, Overseas Development Institute (ODI) Briefing Paper*, <http://www.odi.org.uk/resources/download/598.pdf>,

- WATKINS, Kevin ve Penny FOWLER,, (2002); Rigged Rules and Double Standards: Trade, Globalisation and the Fight against Poverty, Oxford: Oxfam GB, http://www.oxfam.org.uk/what_we_do/issues/trade/downloads/trade_report.pdf, (Erişim Tarihi: 27.03.2010),
- Word Bank, Data on Poverty and Inequality, <http://iresearch.worldbank.org/PovcalNet/povcalSvy.html>, (Erişim Tarihi: 07.03.2010).
- World Bank, (2001); World Development Report: Attacking Poverty – 2000/2001, <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/0,,contentMDK:20195989~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:336992,00.html>, (Erişim Tarihi: 22.02.2010).